

4. Цигульський С.М. Проблеми правового регулювання поняття штучного інтелекту. *Штучний інтелект у правовій практиці: межі та можливості: збірник тез круглого столу (14 березня 2025 року)/упор.* О. О. Барабаш. Львів: ЛьвДУВС, 2025. С. 211-213.

*Корж Юлія Олександрівна,
здобувач вищої освіти бакалавра, «Право»,
Навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Науменко Сергій Геннадійович,
доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри економіко-правових дисциплін
Навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ*

ПОДАТКОВИЙ БОРГ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКИЙ ПІДХІД

У процесі європейської інтеграції, а також гармонізації національного законодавства з правовими нормами провідних держав світу в Україні впроваджуються не лише передові підходи міжнародної податкової політики, але й нові стандарти суспільного ставлення до виконання податкових обов'язків, що набуває особливого значення в умовах воєнного стану, коли податкова політика розглядається як складова національної економічної безпеки. У таких умовах несплата податків або їх штучне зниження становлять пряму загрозу обороноздатності держави, а податкові правопорушення та заборгованість сприяють виникненню корупційних ризиків, зростанню суспільного невдоволення та створюють можливості для деструктивного інформаційного впливу з боку держави-агресора.

Для початку, хотіли б зазначити, що під податковим боргом, відповідно до Податкового Кодексу України (далі- ПКУ) слід розуміти, суму узгодженого грошового зобов'язання, несплаченого платником податків у встановлений ПКУ строк, та непогашеної пені, нарахованої у порядку, визначеному ПКУ [1]

Надмірне боргове навантаження створює серйозні ризики для макрофінансової стабільності. Високий рівень заборгованості призводить до нестійкості та підвищує непередбачуваність на світових фінансових ринках, що підтверджується досвідом як розвинених країн, так і тих, що розвиваються.

В українському законодавстві передбачено, що у разі виникнення податкового боргу контролюючі органи ДПС застосовують поетапну систему заходів впливу, що починається з направлення платнику податкової вимоги із зазначенням суми боргу та строків його погашення. У разі несплати боргу майно платника переходить у податкову заставу, що обмежує можливість його відчуження та забезпечує гарантію погашення зобов'язань. Потім

застосовуються примусові заходи стягнення, які можуть включати списання коштів з банківських рахунків, вилучення готівки та продаж майна боржника, яке перебуває у податковій заставі [1]

У провідних країнах світу, на яких в своїх реформах орієнтується Україна, еталонною вважається система податкового адміністрування США. Ключовими чинниками ефективності податкового контролю в США є діяльність Internal Revenue Service, яка поєднує функції адміністрування податків, сервісної підтримки платників і забезпечення дотримання податкового законодавства через контрольні заходи та роз'яснювальну роботу. Важливе значення має поєднання консультативної ролі з широкими примусовими повноваженнями, що дозволяють застосовувати фінансові санкції, стягнення та інші заходи впливу, забезпечуючи реальність податкової відповідальності. Ефективність системи також забезпечується стратегічним плануванням перевірок і використанням аналітичних методів ризик-орієнтованого контролю, які дозволяють виявляти потенційні порушення та концентрувати ресурси на найбільш ризикових платниках. [2, с. 27-28]

В свою чергу в умовах цифровізації в країнах Європейського Союзу, запровадженні різноманітні підходи адміністрування податків, які Україна може запозичити. Зокрема, Івановська А.М. в своїй роботі зазначає, що в країнах ЄС функціонує узгоджена система податкового адміністрування, що ґрунтується на принципах цифровізації та інтеграції процесів. Водночас окремі держави ЄС використовують власні підходи до реалізації цих інструментів. Наприклад, у Франції діє платформа «Impots.gouv», яка дозволяє платникам взаємодіяти з податковими органами в електронному форматі: подавати декларації, отримувати інформацію про стан рахунків і здійснювати розрахунки. У Німеччині функціонує електронна система «ELSTER», за допомогою якої здійснюється подання податкової звітності. Вона забезпечує високий рівень захисту даних і знижує ймовірність помилок, що підвищує ефективність адміністрування. В Італії використовується система «Entratel», яка забезпечує електронну взаємодію між платниками та державними органами. [3, с. 80-81]

Підбиваючи підсумки варто зазначити, що податковий борг є один з ключових дестабілізуючих факторів фінансової системи держави та в свою чергу безпосередньо впливає на рівень економічної безпеки в Україні. Досвід розвинених країн, зокрема США та держав ЄС, свідчить про ефективність цифровізації, ризикоорієнтовного підходу та сервісної моделі податкового адміністрування, частина елементів яких уже впроваджується в Україні, однак їх реалізація ускладнюється воєнним станом і високим рівнем тіньового сектору. Зменшення податкового боргу потребує подальшого розвитку цифрових сервісів та гармонізації законодавства з практикою ЄС.

Список використаних джерел

1 Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n2123> (дата звернення: 16.04.2026)

2 Колодюк Д. Ю., Славкова А. А. Податковий контроль в зарубіжних країнах та можливості його адаптації в Україні // Інклюзивна економіка. № 1 (03). 2024. С. 27–28. URL: https://journals.kpdi.in.ua/index.php/inclusive_economics/article/download/74/72/87 (дата звернення: 16.04.2026).

3 Івановська А. М. Адміністрування податків в умовах цифровізації у країнах Європейського Союзу: досвід для України // Economics. Finances. Law. 2023. № 4. с. 80–81. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.4.18> (дата звернення: 16.04.2026)

Кучеренко Марія Олегівна,
*студентка 2 курсу бакалаврату, «Право»
навчально-наукового інституту права та психології
Національна академія внутрішніх справ*
Науковий керівник:
*Романенко Людмила Миколаївна,
доцент кафедри конституційного права
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАХИСТ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ТА БІЖЕНЦІВ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТИ

Конституція України (ст. 3) визначає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю [1]. В умовах воєнного стану особливого значення набуває питання захисту прав внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та біженців, чиє право на безпеку є невід'ємною складовою національної безпеки держави. Як зазначає Д.А. Чижев, забезпечення та реалізація прав і свобод людини у сфері національної безпеки наразі є найважливішим завданням держави, що вимагає впровадження нових підходів до державної політики [4, с. 51].

Національний аспект захисту прав ВПО регулюється Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [2]. Державна політика в даній сфері спрямована на створення умов для адаптації та реалізації прав громадян, що змушені були залишити своє місце проживання внаслідок збройної агресії. Важливо розуміти, що забезпечення безпеки цієї категорії осіб – це не лише гуманітарне питання, а й захід щодо запобігання дестабілізації соціально-політичної обстановки в країні.

Міжнародний аспект базується на стандартах міжнародного гуманітарного права та практиці ЄСПЛ. Право на безпеку біженців та ВПО корелюється із зобов'язаннями держави забезпечувати невідворотність покарання за злочини, проти основ національної безпеки. У цьому контексті Кримінальний кодекс України було доповнено нормами, що посилюють відповідальність за посягання на